

Сборник съдебна практика

РЕШЕНИЕ НА СЪДА (първи състав)

1 август 2022 година*

„Преюдициално запитване — Спешно преюдициално производство — Съдебно сътрудничество по наказателноправни въпроси — Директива 2010/64/ЕС — Право на устен и писмен превод — Член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 — Понятие за документ от съществено значение — Директива 2012/13/ЕС — Право на информация в наказателното производство — Член 3, параграф 1, буква г) — Приложно поле — Липса на транспониране в националното право — Директен ефект — Харта на основните права на Европейския съюз — Член 47 и член 48, параграф 2 — Конвенцията за защита на правата на човека и основните свободи — Член 6 — Наказание лишаване от свобода с отложено изпълнение и пробация — Неспазване на задълженията по пробационния режим — Липса на превод на документ от съществено значение и липса на преводач при изготвянето му — Отмяна на отлагането на изпълнението на наказанието — Липса на превод на процесуалните документи, свързани с тази отмяна — Последици за валидността на отмяната — Процесуално нарушение, представляващо относително основание за недействителност“

По дело C-242/22 PPU

с предмет преюдициално запитване, отправено на основание член 267 ДФЕС от Tribunal da Relação de Évora (Апелативен съд Евора, Португалия) с акт от 8 март 2022 г., постъпил в Съда на 6 април 2022 г., в рамките на наказателно производство срещу

TL

при участието на:

Ministério Público,

СЪДЪТ (първи състав),

състоящ се от: Ал. Арабаджиев, председател на състава, К. Lenaerts, председател на Съда, L. Bay Larsen, заместник-председател на Съда, изпълняващи функциите на съдии от първи състав, I. Ziemele (докладчик) и A. Kumin, съдии,

генерален адвокат: M. Campos Sánchez-Bordona,

секретар: M. Ferreira, главен администратор,

* Език на производството: португалски.

предвид изложеното в писмената фаза на производството и в съдебното заседание от 27 юни 2022 г.,

като има предвид становищата, представени:

- за TL, от L. C. Esteves, advogado,
- за португалското правителство, от P. Almeida P. Barros da Costa и C. Chambel Alves, в качеството на представители,
- за Европейската комисия, от B. Rechena и M. Wasmeier, в качеството на представители,

след като изслуша заключението на генералния адвокат, представено в съдебното заседание от 14 юли 2022 г.,

постанови настоящото

Решение

- 1 Преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на членове 1—3 от Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 година относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство (ОВ L 280, 2010 г., стр. 1), както и на член 3 от Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно правото на информация в наказателното производство (ОВ L 142, 2012 г., стр. 1).
- 2 Запитването е отправено във връзка със спор между TL и Ministério Público (Прокуратура, Португалия) относно последиците от неосигуряването на устен преводач и на писмен превод на документи, свързани с наказателното производство срещу TL.

Правна уредба

Правото на Съюза

Директива 2010/64

- 3 Съображения 5—7, 9, 14, 17, 22 и 33 от Директива 2010/64 гласят:
„(5) Член 6 от Европейската конвенция за защита на правата на човека и основните свободи [подписана в Рим на 4 ноември 1950 г. (наричана по-нататък „ЕКПЧ“)] и член 47 от Хартата на основните права на Европейския съюз [(наричана по-нататък „Хартата“)] прогласяват правото на справедлив съдебен процес. Член 48, параграф 2 от Хартата гарантира зачитане на правото на защита. Директивата зачита тези права и следва да бъде прилагана в съответствие с това.

- (6) Въпреки че всички държави членки са страна по ЕКПЧ, опитът показва, че това само по себе си не осигурява достатъчна степен на доверие в наказателноправните системи на другите държави членки.
- (7) Укрепването на взаимното доверие изисква по-последователно прилагане на правата и гаранциите, предвидени в член 6 от ЕКПЧ. То налага също така, чрез настоящата директива и други мерки, допълнително развитие в рамките на Съюза на минималните стандарти, определени в ЕКПЧ и в Хартата.

[...]

- (9) Общите минимални правила следва да доведат до увеличаване на доверието в наказателноправните системи на всички държави членки, което от своя страна следва да доведе до по-ефикасно съдебно сътрудничество в условията на взаимно доверие. Такива общи минимални правила следва да бъдат установени в областта на устния и на писмения превод в наказателното производство.

[...]

- (14) Правото на устен и на писмен превод за лица, които не говорят или не разбират езика на производството, е прогласено в член 6 от ЕКПЧ съгласно тълкуването му в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека. Настоящата директива улесняват практическото прилагане на това право. Затова целта на настоящата директива е да гарантира на заподозрените лица или обвиняемите правото на устен и на писмен превод в наказателното производство с оглед осигуряване правото им на справедлив съдебен процес.

[...]

- (17) Настоящата директива следва да гарантира, че съществува безплатна и достатъчна езикова помощ, позволяваща на заподозрените лица или обвиняемите, които не говорят или не разбират езика на наказателното производство, пълноценно да упражняват правото си на защита, с цел осигуряване на справедливо производство.

[...]

- (22) Устният и писменият превод съгласно настоящата директива следва да се предоставят на родния език на заподозрените лица или на обвиняемите или на всякакъв друг език, който те говорят или разбират, за да им се даде възможност пълноценно да упражняват правото си на защита и за да се гарантира справедливо производство.

[...]

- (33) Разпоредбите на настоящата директива, които съответстват на гарантираните в ЕКПЧ или в Хартата права, следва да се тълкуват и прилагат в съответствие с тези права съгласно тълкуването в съответната съдебна практика на Европейския съд по правата на човека и на Съда на Европейския съюз“.

- 4 Член 1 от тази директива е озаглавен „Предмет и приложно поле“ и в параграфи 1 и 2 предвижда:

„1. Настоящата директива установява правилата относно правото на устен и на писмен превод в наказателното производство и в производството за изпълнение на европейска заповед за арест.

2. Правото, посочено в параграф 1, се прилага за лицата от момента, в който те са уведомени от компетентните органи на държава членка, чрез официално уведомление или по друг начин, че са заподозрени или срещу тях е повдигнато обвинение в извършването на престъпление, до приключването на производството, което означава окончателното решаване на въпроса дали те са извършили престъплението, включително, когато е приложимо, производството по определяне на наказание и решението, постановено при обжалване“.

- 5 Член 2 от посочената директива е озаглавен „Право на устен превод“ и предвижда:

„1. Държавите членки гарантират, че на заподозрени лица или обвиняеми, които не говорят или не разбират езика на съответното наказателно производство, се осигурява незабавно устен превод по време на наказателно производство пред разследващите и съдебните органи, включително по време на разпит от полицията, по време на всички съдебни заседания и на всички необходими междинни изслушвания.

2. Държавите членки гарантират, че когато е необходимо за гарантиране на справедливо производство, се осигурява устен превод за контактите на заподозрените лица или на обвиняемите с техния защитник в пряка връзка с всеки разпит или изслушване по време на производството, или с обжалването или подаването на други процесуални молби.

[...]

5. Държавите членки гарантират, че в съответствие с процедурите, предвидени в националното законодателство, заподозрените лица или обвиняемите имат право да оспорят решение, констатиращо, че устен превод не е необходим, а когато е предоставен устен превод, имат възможност да подадат жалба, че качеството на превода не е достатъчно за гарантиране на справедливо производство.

[...]“.

- 6 Член 3 от същата директива е озаглавен „Право на писмен превод на документи от съществено значение“ и гласи:

„1. Държавите членки гарантират, че на заподозрените лица или обвиняемите, които не разбират езика на съответното наказателно производство, се осигурява в разумен срок писмен превод на всички документи, които са от съществено значение за упражняване на правото им на защита и за гарантиране на справедливо производство.

2. Документите от съществено значение включват всяко решение за лишаване от свобода, всяко повдигнато обвинение или обвинителен акт и всяко съдебно решение.

3. Компетентните органи решават във всеки конкретен случай дали някой друг документ е от съществено значение. Заподозрените лица или обвиняемите, или техният защитник могат да направят обосновано искане за тази цел.

[...]

5. Държавите членки гарантират, че в съответствие с процедурите, предвидени в националното законодателство, заподозрените лица или обвиняемите имат право да оспорят решение, констатиращо, че не е необходим писмен превод на документи или на части от тях, а когато е предоставен писмен превод — възможност да подадат жалба, че качеството на превода не е достатъчно за гарантиране на справедливо производство.

[...]“.

Директива 2012/13

7 Съображения 5, 7, 8, 10, 19, 25, 40—42 от Директива 2012/13 гласят:

„(5) Член 47 от [Хартата] и член 6 от [ЕКПЧ] провъзгласяват правото на справедлив процес. Член 48, параграф 2 от Хартата гарантира зачитане на правото на защита.

[...]

(7) Въпреки че всички държави членки са страни по ЕКПЧ, опитът показва, че това обстоятелство само по себе си не осигурява достатъчна степен на доверие в наказателноправните системи на другите държави членки.

(8) Укрепването на взаимното доверие изисква подробни правила за защитата на процесуалните права и гаранции, произтичащи от Хартата и от ЕКПЧ.

[...]

(10) Общите минимални правила следва да доведат до увеличаване на доверието в наказателноправните системи на всички държави членки, което от своя страна следва да доведе до по-ефикасно съдебно сътрудничество в условията на взаимно доверие. Такива общи минимални правила следва да бъдат установени в областта на информацията в наказателното производство.

[...]

(19) Компетентните органи следва незабавно да уведомят заподозрените лица или обвиняемите, устно или писмено, относно правата [им] [...]. За да се даде възможност за практическо и ефективно упражняване на тези права, информацията следва да бъде предоставена незабавно в хода на производството и не по-късно от първия разпит на заподозряното лице или обвиняемия [...].

[...]

(25) Държавите членки следва да гарантират, че при предоставянето на информация съгласно настоящата директива на заподозрените лица или на обвиняемите се предоставя, при необходимост, писмен и устен превод на език, който те разбират, съгласно стандартите, предвидени в Директива 2010/64/ЕС.

[...]

(40) С настоящата директива се установяват минимални правила. Държавите членки могат да разширят правата, установени в настоящата директива, с цел да осигурят по-висока степен на защита също така в ситуации, които не се уреждат изрично от настоящата директива. Равнището на защита никога не следва да бъде под стандартите, определени в ЕКПЧ, съгласно тълкуването им в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека.

(41) С настоящата директива се зачитат основните права и се съблюдават принципите, признати с Хартата. По-специално, с настоящата директива се цели насърчаване на правото на свобода, правото на справедлив съдебен процес и правото на защита. Тя следва да се изпълнява съответно.

(42) Разпоредбите на настоящата директива, които съответстват на гарантираните в ЕКПЧ права, следва да се тълкуват и прилагат в съответствие с тези права съгласно тълкуването им в съдебната практика на Европейския съд по правата на човека“.

8 Член 1 от тази директива е озаглавен „Предмет“ и гласи:

„С настоящата директива се установяват правила относно правото на информация на заподозрените лица или на обвиняемите относно техните права в наказателното производство и относно обвинението срещу тях [...]“.

9 Член 2 от тази директива е озаглавен „Приложно поле“ и в параграф 1 предвижда:

„Настоящата директива се прилага от момента, в който лицето бъде уведомено от компетентните органи на държава членка, че е заподозряно или обвинено в извършването на престъпление, до момента на приключване на производството, което означава окончателното решаване на въпроса дали заподозряното лице или обвиняемият е извършил престъплението, включително, когато е приложимо, производството по определяне на наказание и приключването на процедурите по обжалване“.

10 Член 3 от същата директива е озаглавен „Право на информация относно правата“ и предвижда:

„1. Държавите членки гарантират, че на заподозрените лица или обвиняемите се предоставя незабавно информация относно най-малко следните процесуални права, както се прилагат съгласно националното право, с цел да се позволи ефективното им упражняване:

[...]

г) правото на устен и писмен превод;

[...]

2. Държавите членки гарантират, че информацията, предвидена в параграф 1, се предоставя устно или писмено, на прост и достъпен език, като се отчитат специфичните потребности на заподозрени лица или обвиняеми в уязвимо положение“.

Португалското право

- 11 Член 92 от Código do processo penal (Наказателно-процесуален кодекс, наричан по-нататък „НПК“) е озаглавен „Език на производството и назначаване на устен преводач“ и в параграфи 1 и 2 предвижда:

„1. За извършване на процесуалните действия в писмена и в устна форма се използва португалският език, като в противен случай те могат да бъдат обявени за недействителни.

2. Когато лице, което не разбира или не владее португалски език, трябва да участва в производството, му се назначава преводач безплатно, дори когато председателят на състава или някой от участниците в процеса говорят използвания от това лице език [...]“.

- 12 Съгласно член 120 от НПК:

„1 Прогласяването на всяка недействителност, различна от посочените в предходния член, следва да бъде поискано от заинтересованите лица, като за нея се прилагат правилата, установени в настоящия и в следващия член.

2 Освен на недействителността, предвидена в други законови разпоредби, може да се прави позоваване и на следните случаи на недействителност:

[...]

с) неназначаване на устен преводач, когато това е задължително съгласно закона.

[...]

3 Прогласяване на предвидената в предходните алинеи недействителност се претендира:

а) в случай на недействителност на действие, на чието извършване присъства заинтересованото лице — преди това действие да е приключило;

[...]“.

- 13 Член 122 от НПК е озаглавен „Последици от обявяването на недействителността“ и в параграф 1 предвижда:

„Недействителността води до невалидност на процесуалното действие, в рамките на което тя е настъпила, както и до невалидност на процесуалните действия, които произтичат от него и които могат да бъдат засегнати от недействителността“.

- 14 Член 196 от НПК е озаглавен „Декларация за самоличност и местоживее“ (*Termo de Idendade e residência*, наричана по-нататък „ДСМ“) и гласи:

„1. В хода на производството съдебният орган или органът на съдебната полиция изготвя [ДСМ] за всяко разследвано лице, дори и за него вече да е била изготвяна такава [...].

2. Разследваното лице посочва [...] своето местоживее, месторабота или друго местоживее по свой избор.

3. В декларацията се посочва, че [обвиняемият] е бил информиран:

- a) относно задължението му да се яви пред компетентния орган или да остане на негово разположение, при условие че законът предвижда това или когато е надлежно призован за тази цел;
- b) относно задължението му да не променя местоживееето си или да не отсъства от дома си в продължение на повече от пет дни, без да съобщи новото си местоживее или мястото, на което може да бъде намерен;
- c) че последващи уведомления ще се изпращат с обикновена поща на адреса, посочен в параграф 2, освен ако обвиняемият не съобщи друг адрес посредством молба, подадена лично или изпратена с препоръчана поща в деловодството на съда, пред който се провежда производството към съответния момент;
- d) че неспазването на разпоредбите на предходните параграфи е основание обвиняемият да бъде представяван от адвокат при извършването на всички процесуални действия, на които има право или е длъжен да присъства лично, а освен това е основание производството да бъде проведено неприсъствено [...];
- e) че в случай на постановяване на осъдителна присъда декларацията за самоличност и местоживее престава да поражда действие само след изтърпяване на наказанието.

[...]“.

Спорът в главното производство и преюдициалният въпрос

- 15 На 10 юли 2019 г. TL, молдовски гражданин, който не владее португалски език, е обвинен в Португалия в оказване на съпротива и принуда на длъжностно лице, безразсъдно управление на пътно превозно средство и управление на моторно превозно средство без правоспособност. Протоколът от проверката е преведен на румънски език, който е официалният език на Молдова.
- 16 Същия ден компетентните органи изготвят ДСМ без участието на устен преводач и без превод на документа на румънски език.

- 17 С присъда, постановена на 11 юли 2019 г. и влязла в сила на 26 септември 2019 г., на TL е наложено наказание три години условно лишаване от свобода с изпитателен период от три години, както и допълнително наказание забрана за управление на моторни превозни средства за срок от дванадесет месеца и глоба от 6 EUR на ден за срок от 80 дни, или общо от 480 EUR. В съдебното заседание TL е представляван от адвокат и има устен преводач.
- 18 Компетентните органи напразно се опитват да се свържат с TL на посочения в ДСМ адрес, за да установят дали изпълнява задълженията, свързани с наложения му с присъдата от 11 юли 2019 г. изпитателен период.
- 19 С оглед на това с определение на Tribunal Judicial da Comarca de Beja (Първоинстанционен съд Бейжа) от 7 януари 2021 г., съобщено на посочения в ДСМ адрес на 12 януари 2021 г., TL е призован да се яви пред съда, за да бъде изслушан за неизпълнение на задължения през наложения му с присъдата от 11 юли 2019 г. изпитателен период. На 6 април 2021 г. определението отново е съобщено на същия адрес. И в двата случая съобщаването на определението е на португалски език.
- 20 След като TL не се явява на посочената дата, с определение от 9 юни 2021 г. посоченият съд отменя условното осъждане и постановява наложеното наказание лишаване от свобода да се изтърпи в затвор. Определението — съобщено на 25 юни 2021 г. на португалски език на TL на посочения в ДСМ адрес, както и на адвоката му — влиза в сила на 20 септември 2021 г.
- 21 На 30 септември 2021 г. TL е задържан на новия си адрес за изпълнение на наложеното му наказание. От тази дата той е в затвора.
- 22 След като на 11 октомври 2021 г. назначава нов адвокат, на 18 ноември 2021 г. TL подава жалба, с която иска да се обявят за недействителни ДСМ, определението от 7 януари 2021 г., с която е призован да се яви пред съда, и определението от 9 юни 2021 г., с която се отменя условното осъждане.
- 23 В жалбата си TL твърди, че определенията не са могли да му бъдат съобщени, тъй като е променил адреса си, след като ДСМ е била вече изготвена. Той уточнява, че не е уведомил за промяната на адреса си, тъй като ДСМ — в която са посочени това му задължение и последиците от неизпълнението му — не е била преведена на румънски език и той не е знаел за тях. Освен това не му е бил назначен устен преводач нито при изготвянето на ДСМ, нито при изготвянето на обвинителния акт. И накрая, нито определението от 7 януари 2021 г., с което е призован да се яви пред съд за неизпълнение на задължения през изпитателния период, нито определението от 9 юни 2021 г., с което е отменено условното му осъждане, са преведени на език, който той говори или разбира.
- 24 Tribunal judicial da comarca de Beja (Първоинстанционен съд Брежа), който разглежда като първа инстанция жалбата, я отхвърля с мотива, че макар установени, твърденията от TL процесуални нарушения не са предявени в сроковете по член 120, параграф 3 от НПК.
- 25 Запитващата юрисдикция, която разглежда жалбата срещу постановеното в първоинстанционното производство решение, има съмнения относно съответствието на тази национална разпоредба с директиви 2010/64 и 2012/13 във връзка с член 6 от ЕКПЧ.

- 26 Първо, запитващата юрисдикция констатира, че посочените директиви все още не са транспонирани в португалското право, въпреки че сроковете за транспониране са изтекли. Тя обаче счита, че релевантните разпоредби от тези директиви са с директен ефект и следователно са пряко приложими към спора в главното производство, тъй като са безусловни, достатъчно ясни и точни и предоставят на лицата право на устен и писмен превод и на информация в наказателното производство.
- 27 Второ, запитващата юрисдикция счита, че разглежданите в главното производство документи, а именно ДСМ, определения от 7 януари 2021 г., с което TL е призован да се яви пред съда, и определения от 9 юни 2021 г., попадат в обхвата на понятието „документи от съществено значение“ по смисъла на член 3, параграфи 1 и 2 от Директива 2010/64 поради значението им за правото на защита на обвиняемия и съдържащата се в тях информация по процесуални въпроси. С оглед на това запитващата юрисдикция по-специално подчертава, че ДСМ предоставя информация за свързаните с мястото на пребиваване задължения на съответното лице, и по-конкретно за задължението му да уведомява органите за всяка промяна на адреса.
- 28 С оглед на тези съображения запитващата юрисдикция иска да се установи дали следва да приложи разглежданата в главното производство национална правна уредба, съгласно която непредявяването в срок на правото на позоваване на процесуални нарушения, свързани с неназначаването на устен преводач и неосигуряването на писмен превод на документи от съществено значение на разбираем от съответното лице език, води до преклудирането на това право.
- 29 При тези обстоятелства Tribunal da Relação de Évora (Апелативен съд Евора, Португалия) решава да спре производството и да постави на Съда следния преюдициален въпрос:

„Могат ли членове 1—3 от Директива [2010/64] и член 3 от Директива [2012/13], разглеждани самостоятелно или във връзка с член 6 от [ЕКПЧ], да се тълкуват в смисъл, че допускат разпоредба от националното право, съгласно която неназначаването на устен преводач и неосигуряването на писмен превод на процесуални актове от съществено значение за обвиняем, който не разбира езика на производството, се санкционира с относителна недействителност, чието прогласяване трябва да бъде поискано, като посочената национална разпоредба позволява тази относителна недействителност да отпадне с изтичането на определен срок?“.

По искането за прилагане на спешното преюдициално производство

- 30 Запитващата юрисдикция е поискала настоящото преюдициално запитване да бъде разгледано по реда на спешното преюдициално производство, предвидено в член 23а, първа алинея от Статута на Съда на Европейския съюз и в член 107 от Процедурния правилник на Съда.
- 31 В случая следва да се констатира, че условията, предвидени за прилагането на тази процедура, са изпълнени.

- 32 Всъщност, от една страна, преюдициалното запитване се отнася до тълкуването на разпоредбите на директиви 2010/64 и 2012/13, които попадат в областите, посочени в част трета, дял V от Договора за функционирането на ЕС, който се отнася до пространството на свобода, сигурност и правосъдие. Следователно запитването може да бъде предмет на спешното преюдициално производство.
- 33 От друга страна, по отношение на критерия за спешност от постоянната съдебна практика следва, че този критерий е изпълнен, когато към датата на отправяне на преюдициалното запитване съответното лице е лишено от свобода и продължаването на задържането му зависи от изхода на спора в главното производство (решение от 28 април 2022 г., С и CD (Правни пречки за изпълнението на решение за предаване), C-804/21 PPU, EU:C:2022:307, т. 39 и цитираната съдебна практика).
- 34 В това отношение от изложените от запитващата юрисдикция факти се установява, че към момента на отправяне на преюдициалното запитване TL, за когото се отнася главното производство, е лишен от свобода.
- 35 Освен това запитващата юрисдикция иска от Съда да се произнесе дали е съвместимо с правото на Съюза прилагането при обстоятелства като разглежданите в главното производство на национална правна уредба, която обвързва възможността за позоваване на определени пороци на наказателното производство, довели по-специално до отмяна на условното осъждане на лишаване от свобода на съответното лице, така че в зависимост от отговора на Съда на преюдициалния въпрос тази юрисдикция да може да отмени порочните актове и съответно да разпорежи освобождаването на TL.
- 36 При тези обстоятелства на 12 май 2022 г. по предложение на съдията докладчик и след изслушване на генералния адвокат първи състав на Съда реши да уважи искането на запитващата юрисдикция за разглеждане на настоящото преюдициално запитване по реда на спешното производство.

По преюдициалния въпрос

- 37 В предвиденото в член 267 ДФЕС производство за сътрудничество фактът, че запитващата юрисдикция формално е ограничила въпроса си до тълкуването на определена разпоредба от правото на Съюза, не е пречка Съдът да ѝ предостави всички насоки за тълкуване на това право, които могат да бъдат полезни за решаване на делото, с което тя е сезирана, независимо дали тази юрисдикция ги е посочила или не в споменатите въпроси. В това отношение Съдът трябва да извлече от всички предоставени от националната юрисдикция данни, и по-конкретно от мотивите на акта за преюдициално запитване, тези разпоредби от правото на Съюза, които се нуждаят от тълкуване предвид предмета на спора в главното производство (решение от 15 юли 2021 г., DocMorris, C-190/20, EU:C:2021:609, т. 23 и цитираната съдебна практика).
- 38 Тъй като преюдициалният въпрос се отнася до членове 1—3 от Директива 2010/64 и до член 3 от Директива 2012/13, разгледани самостоятелно или във връзка с член 6 от ЕКПЧ, следва да се припомни, от една страна, че тази разпоредба гарантира правото на справедлив съдебен процес и зачитането на правото на защита, което включва в съответствие с член 6, параграф 3 правото на всеки обвиняем да бъде незабавно и в

подробности информиран за характера и причините за обвинението срещу него на разбираем за него език, както и правото да ползва безплатно услугите на преводач, ако не разбира или не говори езика, използван в съда.

- 39 От друга страна, в член 52, параграф 3 от Хартата се уточнява, че доколкото последната съдържа права, съответстващи на тези, гарантирани от ЕКПЧ, техният смисъл и обхват са същите като дадените им в посочената конвенция. При все това съгласно разясненията относно член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата, които съгласно член 6, параграф 1, трета алинея ДЕС и член 52, параграф 7 от Хартата трябва да се взимат предвид при тълкуването на последната, тези разпоредби съответстват респективно на член 6, параграф 1 и на член 6, параграфи 2 и 3 от ЕКПЧ (вж. в този смисъл решение от 23 ноември 2021 г., IS (Незаконосъобразност на определението за преюдициално запитване), C-564/19, EU:C:2021:949, т. 101).
- 40 Освен това по отношение на тълкуването на разглежданите в главното производство директиви следва да се припомни, че съгласно съображения 5—7, 9 и 33 и член 1 от Директива 2010/64 и съображения 5, 7, 8, 10 и 42 и член 1 от Директива 2012/13 тези директиви имат за цел да установят общи минимални правила за защита на предвидените в член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата и член 6 от ЕКПЧ процесуални права и гаранции, свързани по-специално с устния и писмения превод и с предоставянето на информация в наказателното производство, както и че посочените правни норми следва да се тълкуват и прилагат по начин, който е в съответствие с тези права и гаранции с оглед укрепване на взаимното доверие в системите за наказателно правосъдие на държавите членки, за да се повиши ефективността на съдебното сътрудничество в тази област.
- 41 В този смисъл член 2, параграф 1 от Директива 2010/64 изисква държавите членки да гарантират, че на заподозрените лица или обвиняемите, които не говорят или не разбират езика на съответното наказателно производство, се осигурява незабавно устен превод по време на това производство пред разследващите и съдебните органи, а член 3, параграф 1 от същата директива изисква от тях да гарантират, че на заподозрените лица или обвиняемите, които не разбират този език, се осигурява в разумен срок писмен превод на всички документи, които са от съществено значение за упражняване на правото им на защита и за гарантиране на справедливо производство. Член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13 изисква от държавите членки да гарантират, че на заподозрените лица или обвиняемите се предоставя незабавно информация за правото им на устен и писмен превод, за да се позволи ефективното упражняване на това право.
- 42 Ето защо следва да се констатира, от една страна, че главното производство се отнася по-конкретно за член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64, както и член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13, а от друга страна, че тези разпоредби конкретизират основните права на справедлив съдебен процес и на защита, закрепени по-специално в член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата, и трябва да се тълкуват с оглед на тях.
- 43 При тези обстоятелства следва да се приеме, че запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64, както и член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13 във връзка с член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която, от една страна, само носителят на правата по посочените

разпоредби от тези директиви може валидно да се позове на нарушение на тези права, а от друга страна, изтичането на определен срок преклудира възможността за позоваване на такова нарушение.

- 44 В това отношение най-напред следва да се отбележи, че видно от акта за преюдициално запитване, TL не е ползвал помощта на устен преводач при изготвянето на ДСМ и този документ не му е бил преведен на език, който говори или разбира. Освен това нито определението от 7 януари 2021 г., с което е призван да се яви пред съда, за да бъде изслушан за неизпълнение на задължения през наложения му изпитателен период, нито определението от 9 юни 2021 г., с което е отменено условното му осъждане, са преведени на език, който TL разбира.
- 45 По-нататък, макар в акта за преюдициално запитване да не се посочва изрично, че TL не е бил уведомен за правото му на устен преводач и на писмен превод на документите в хода на воденото срещу него наказателното производство, запитващата юрисдикция, изглежда, имплицитно приема, че тази информация не е била предоставена на TL, след като иска от Съда да тълкува не само Директива 2010/64, но и Директива 2012/13.
- 46 Накрая, в акта за преюдициално запитване се уточнява, че съгласно член 92, параграф 2 от НПК, приложим към фактите в главното производство, когато дадено лице не разбира или не владее португалски език, трябва да му се назначи преводач, а съгласно член 120 от НПК неназначаването на устен преводач при изготвянето на акт, в което съответното лице взема участие, прави акта недействителен при две условия: ако искането за обявяване на недействителността е предявено, от една страна, от същото това лице, а от друга страна — преди приключването на изготвянето на акта.
- 47 Това следователно е контекстът, в който трябва да се разгледа преформулираният в точка 43 от настоящото решение въпрос.
- 48 За целите на отговора на този въпрос следва да се констатира, на първо място, че дори и при липса на транспониране или при непълно транспониране на член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64 и на член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13 — обстоятелство, което запитващата юрисдикция приема за установено, а португалското правителство, изглежда, оспорва — TL може да се ползва от правата по тези разпоредби, тъй като последните имат — както отбелязва както запитващата юрисдикция, така и всички встъпили в производството пред Съда страни — директен ефект.
- 49 Всъщност следва да се припомни, че във всички случаи, когато разпоредбите на дадена директива са безусловни и достатъчно точни по своето съдържание, е възможно да се извърши позоваване на тях пред националните юрисдикции срещу съответната държава членка, когато тя не е транспонирала в срок директивата в националния правен ред или когато я е транспонирала неправилно (решение от 14 януари 2021 г., *RTS infra* и *Aannemingsbedrijf Norre-Behaegel*, C-387/19, EU:C:2021:13, т. 44 и цитираната съдебна практика).
- 50 В това отношение Съдът е уточнил, че една разпоредба на правото на Съюза е, от една страна, безусловна, когато създава задължение, което не е съпроводено от никакво условие, и не зависи в изпълнението или действието си от приемането на акт било на институциите на Съюза, било на държавите членки, и от друга страна, достатъчно ясна, за да може частноправен субект да се позовава на нея и съдът да я прилага, когато създава

задължение по недвусмислен начин (решение от 14 януари 2021 г., RTS *infra* и Aannemingsbedrijf Norre-Behaegel, C-387/19, EU:C:2021:13, т. 46 и цитираната съдебна практика).

- 51 Освен това Съдът е постановил, че дори дадена директива да оставя на държавите членки известна свобода на преценка при приемането на условията за нейното прилагане, може да се счита, че разпорежда от тази директива е безусловна и точна, при положение че възлага по недвусмислен начин на държавите членки задължение за постигането на точен резултат, без никакви придружаващи условия по отношение на прилагането на установеното в нея правило (решение от 14 януари 2021 г., RTS *infra* и Aannemingsbedrijf Norre-Behaegel, C-387/19, EU:C:2021:13, т. 47 и цитираната съдебна практика).
- 52 След като, както отбелязва генералният адвокат в точки 58—62 от заключението си, член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64 и член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13 определят точно и безусловно съдържанието и обхвата на правата, с които разполага всяко заподозряно лице или обвиняем, на устен превод, на писмен превод на документите от съществено значение и на получаване на информация за първите две права, трябва да се счита, че тези разпоредби имат директен ефект и всеки техен носител може да се позове на тях срещу съответната държава членка пред нейните съдилища.
- 53 На второ място, важно е да се отбележи, че трите разглеждани в главното производство процесуални акта, а именно ДСМ, определения от 7 януари 2021 г., с което TL е призован да се яви пред съда, и определения от 9 юни 2021 г., с което е отменено условното осъждане, попадат в приложното поле на директиви 2010/64 и 2012/13 и представляват по-специално документи от съществено значение, чийто писмен превод е трябвало да бъде предоставен на TL съгласно член 3, параграф 1 от първата от посочените директиви.
- 54 В това отношение следва да се припомни, че правата по член 1, параграф 2 от Директива 2010/64 и член 2, параграф 1 от Директива 2012/13 се прилагат за лицата а предоставени на лицата от момента, в който те са уведомени от компетентните органи на държава членка, че са заподозрени или срещу тях е повдигнато обвинение в извършването на престъпление, до приключването на производството, което означава окончателното решаване на въпроса дали те са извършили престъплението, включително, когато е приложимо, производството по определяне на наказание и решението, постановено при обжалване.
- 55 В този смисъл от посочените в предходната точка разпоредби следва, че тези директиви се прилагат по отношение на наказателните производства, доколкото с тях се цели да се установи дали заподозряното лице или обвиняемият е извършил престъпление (вж. в този смисъл решение от 16 декември 2021 г., АВ и др. (Отмяна на амнистия), C-203/20, EU:C:2021:1016, т. 69).
- 56 Ако обаче не се отнася до установяване на наказателната отговорност на лице, а например до отмяна със законов акт на амнистия или до проверка на съответствието на тази отмяна с Конституцията на страната, производството не би могло да попадне в приложното поле на Директива 2012/13 (вж. в този смисъл решение от 16 декември 2021 г., АВ и др. (Отмяна на амнистия), C-203/20, EU:C:2021:1016, т. 70 и 71).

- 57 Освен това специално производство, каквото например е производството за признаване на постановено от юрисдикция на друга държава членка окончателно съдебно решение, на което заинтересованото лице е получило писмен превод в съответствие с член 3 от Директива 2010/64, не попада в приложното поле на тази директива, тъй като, от една страна, по принцип се провежда след окончателното установяване дали заподозряното лице или обвиняемият е извършител на престъплението и евентуално след неговото осъждане и от друга страна, предоставянето на нов превод на това съдебно решение не е необходимо за зачитането на правото на защита или на правото на ефективна съдебна защита и не е обосновано с оглед на преследваните с Директива 2010/64 цели (вж. в този смисъл решение от 9 юни 2016 г., Balogh, C-25/15, EU:C:2016:423, т. 37—40).
- 58 Във връзка с това следва да се отбележи, че както се предвижда по-конкретно в съображения 14, 17 и 22 от Директива 2010/64, тази директива има за цел да гарантира на заподозрените лица или обвиняемите, които не говорят или не разбират езика на производството, правото на устен и писмен превод, като улеснява упражняването на това право, за да гарантира на тези лица справедлив съдебен процес. В този смисъл е предвиденото в член 3, параграфи 1 и 2 от същата директива задължение на държавите членки да гарантират, че на посочените лица се осигурява в разумен срок писмен превод на всички документи, които са от съществено значение, по-конкретно на постановената срещу тях присъда, за да им се позволи да упражнят правото си на защита и за да им се гарантира на справедлив съдебен процес (вж. в този смисъл решение от 9 юни 2016 г., Balogh, C-25/15, EU:C:2016:423, т. 38).
- 59 Следва обаче да се констатира, че за разлика от решенията от 16 декември 2021 г., АВ и др. (Отмяна на амнистия) (C-203/20, EU:C:2021:1016) и от 9 юни 2016 г., Balogh (C-25/15, EU:C:2016:423), трите разглеждани в главното производство процесуални акта — както по същество отбелязват както запитващата юрисдикция, така и всички встъпили в производството пред Съда страни — са неразделна част от производството по установяване на наказателната отговорност на TL и прилагането по отношение на тях на директиви 2010/64 и 2012/13 е напълно обосновано с оглед на преследваните от тези директиви цели.
- 60 Що се отнася най-напред до ДСМ, от акта за преюдициално запитване и от член 196 от НПК следва, че тази декларация се изготвя в наказателното производство още от момента на привличането на лицето като обвиняем и представлява предварителна принудителна мярка, с която му се налагат определени задължения, като се предвиждат и процесуални последици при неспазването им, и която по-конкретно позволява на компетентните органи да установят адреса, на който ще остане на тяхно разположение лицето, като последното се задължава *inter alia* да декларира всяка промяна в това отношение. Тази принудителна мярка остава в сила до изтърпяване на наложеното наказание. Неспазването ѝ може да доведе до отмяна на условното осъждане. Предвид факта, че предвижда важни задължения и последици за съответното лице в хода на цялото наказателно производство, както и че служи за уведомяването на това лице за тези задължения и последици, ДСМ представлява, както правилно приема запитващата юрисдикция, документ от съществено значение по смисъла на член 3, параграфи 1 и 2 от Директива 2010/64, като се има предвид освен това, че съгласно параграф 3 от същия член „компетентните органи решават във всеки конкретен случай дали някой друг документ е от съществено значение“.

- 61 Следователно член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64 дават на TL право както на писмен превод на ДСМ, така и на устен преводач при изготвянето на тази декларация. Освен това член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13 дава на TL право да бъде информиран за тези права. В това отношение съображение 19 от Директива 2012/13 предвижда, че посочената в тази директива информация следва да се предостави незабавно в хода на производството и най-късно преди първия официален разпит на заподозрения или обвиняемия, за да се даде възможност за практическото и ефективно упражняване на процесуалните му права.
- 62 Макар в заседанието пред Съда португалското правителство да твърди, че по принцип в Португалия правата по посочените в предходната точка разпоредби се зачитат в наказателните производства срещу лица, които не разбират португалски език, от акта за преюдициално запитване става ясно, че в разглеждания в главното производство случай това не е така, тъй като TL не е информиран за предвиденото в член 196 от НПК задължение да не променя местоживеенето си, без да съобщи новия си адрес, поради което и TL не е могъл да изпълни това си задължение. В резултат на това органите, компетентни да следят за изпълнението на задълженията през изпитателния период, напразно се опитват да се свържат с TL на посочения в ДСМ адрес. Определението от 7 януари 2021 г., с което TL е призован да се яви в съда за неспазване на тези задължения, и определението от 9 юни 2021 г., с което се отменя условното осъждане на TL, също са изпратени на посочения в ДСМ адрес, а не на новото местоживеене на TL, поради което и той не е могъл да се запознае с тези определения.
- 63 От друга страна, следва да се констатира, че както отбелязват португалското правителство и Комисията, посочените определения представляват допълнителни процесуални действия, свързани с осъждането на съответното лице, и спадат към наказателното производство по смисъла на директиви 2010/64 и 2012/13.
- 64 В това отношение прилагането на директиви 2010/64 и 2012/13 към процесуални действия, свързани с евентуална отмяна на условното осъждане на лишаване от свобода на съответното лице, без да му е дадена възможност да разбере изготвените в хода на наказателното производство документи от съществено значение, е необходимо с оглед на целта на тези директиви да се гарантира зачитането на правото на справедлив съдебен процес, закрепено в член 47 от Хартата, и на правото на защита, гарантирано в член 48, параграф 2 от Хартата, и по този начин да се засили взаимното доверие в системите на наказателното правосъдие на държавите членки, за да се повиши ефективността на съдебното сътрудничество в тази област.
- 65 Всъщност тези основни права биха били нарушени, ако лице, на което е наложено наказание условно лишаване от свобода с изпитателен период, бъде лишено — поради неосигуряване на писмен превод на призовката или неназначаване на устен преводач на съдебното заседание за евентуалното отменяне на условното осъждане — от възможността да бъде изслушано по-конкретно за причините, поради които не е изпълнило задълженията си през изпитателния период. За да се приеме, че такава възможност е била предоставена на съответното лице, то би следвало, от една страна, да получи призовката за съдебното заседание за евентуална отмяна на условното му осъждане на език, който владее или разбира, като в противен случай не може да се счита, че е било надлежно призовано и информирано за причините за призоваването, а от друга страна, да има устен преводач в

съдебното заседание, за да може, ако е необходимо, да обясни причините, поради които не е изпълнило задълженията си през изпитателния период, имайки предвид, че тези причини биха могли да са легитимни и да обосноват запазване на условното осъждане.

- 66 Освен това решението за отмяна на условното осъждане трябва — като се има предвид че води до ефективно изпълнение на наложеното на съответното лице наказание лишаване от свобода — да бъде преведено, когато лицето не говори или не разбира езика на производството, за да му се даде възможност по-специално да разбере мотивите на това решение и при необходимост да го обжалва.
- 67 Това тълкуване се подкрепя от цялостната логика на Директива 2010/64. Макар, от една страна, в член 1, параграф 2 тази директивата изрично да визира „производството по определяне на наказание“, а от друга страна, в понятието „документи от съществено значение“ по член 3, параграф 2 изрично да включва „всяко решение за лишаване от свобода“, би било нелогично от приложното поле на тази директива да се изключат действията, свързани с евентуалната отмяна на условното осъждане, тъй като тези действия в крайна сметка могат да доведат до реално лишаване от свобода на съответното лице и по този начин до най-значителната намеса в основните му права в хода на наказателното производство.
- 68 Освен това Съдът вече е постановил, че когато процесуален документ е изпратен само на езика на съответното производство на лице, което обаче не владее този език, това лице не може да разбере в какво е обвинено, поради което не може да упражни ефективно правото си на защита, ако не разполага с превод на посоченото определение на език, който говори или разбира (вж. в този смисъл решение от 12 октомври 2017 г., *Sleutjes*, C-278/16, EU:C:2017:757, т. 33).
- 69 В случая обаче от акта за преюдициално запитване се установява, че нито определението от 7 януари 2021 г., с което TL се призовава да се яви пред съда, нито определението от 9 юни 2021 г., с което се отменя условното му осъждане, са преведени на румънски език. Освен това изглежда, че TL не е информиран, че има право да получи писмен превод на тези определения. Накрая, от материалите по делото, с които разполага Съдът, не става ясно дали в съдебното заседание, в което се разглежда твърдяното неизпълнение на задължения през изпитателния период на TL, има назначен устен преводач и въобще дали е уведомен, че има такова право.
- 70 При тези обстоятелства и както е видно от точки 61 и 69 от настоящото решение, в разглежданото в случая наказателно производство са нарушени правата на TL по член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64 и член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13.
- 71 На трето място, що се отнася до последиците от тези нарушения, от констатациите на запитващата юрисдикция следва, че съгласно португалското право нарушението на правото на устен превод представлява процесуално нарушение, което съгласно член 120 от НПК води до относителна недействителност на съответните процесуални действия. Въпреки това, от една страна, съгласно параграф 2, буква с) от посочения член жалбата за нарушение на въпросното право трябва да се подаде от съответното пострадало от нарушението лице. От друга страна, съгласно параграф 3, буква а) от същия член правото

да се поиска обявяване на недействителност на акт поради допуснато процесуално нарушение в случаите, когато този акт е изготвен с участието на съответното лице, се погасява, ако не бъде упражнено преди приключването на изготвянето на акта.

- 72 В отговор на въпрос, поставен от Съда в съдебното заседание, португалското правителство потвърждава, че член 120 от НПК е приложим и в случай на нарушение на правото на писмен превод на документи от съществено значение в наказателно производство, като запитващата юрисдикция следва да провери дали това е така, както и дали посочената разпоредба е приложима и при нарушение на правото на съответното лице да бъде информирано за правото му на устен превод и за правото му на писмен превод на документи от съществено значение.
- 73 В това отношение следва да се припомни, че член 2, параграф 5 и член 3, параграф 5 от Директива 2010/64 задължават държавите членки да гарантират, че в съответствие с процедурите по националното право съответните лица имат право да оспорят решение, констатиращо, че не е необходим устен или писмен превод.
- 74 При все това обаче нито посочената директива, нито Директива 2012/13 уточнява последиците от нарушение на предвидените в тях права по-конкретно в случай като разглеждания в главното производство, при който съответното лице не е уведомено нито за наличието на решение, нито за правото му на устен преводач и правото му на писмен превод на въпросните документи, нито въобще за изготвянето на някои от тези документи.
- 75 Съгласно постоянната съдебна практика при липсата на специална правна уредба редът и условията за прилагане на предвидените от правото на Съюза права на правните субекти се уреждат във вътрешния правен ред на държавите членки по силата на принципа на процесуална автономия на последните. Тези ред и условията обаче не трябва да са по-неблагоприятни от тези, които уреждат подобни вътрешни положения (принцип на равностойност), нито да са определени така, че да правят практически невъзможно или прекомерно трудно упражняването на правата, предоставени от правния ред на Съюза (принцип на ефективност) (вж. в този смисъл решение от 10 юни 2021 г., *BNP Paribas Personal Finance*, C-776/19—C-782/19, EU:C:2021:470, т. 27 и цитираната съдебна практика).
- 76 Що се отнася до принципа на равностойност, от предоставените на Съда материали по делото не се установява прилагането на член 120 от НПК да води до нарушаването му в случай, при който не са спазени правата по директиви 2010/64 и 2012/13, като запитващата юрисдикция следва да провери дали това е така. Всъщност посоченият член урежда условията, при които може да се направи позоваване на недействителност, независимо дали тази недействителност следва от нарушение на правило, което се основава на разпоредби на националното право или на разпоредби на правото на Съюза.
- 77 Що се отнася до принципа на ефективност, важно е да се припомни, че макар директиви 2010/64 и 2012/13 да не уреждат реда и условията за упражняване на правата, които предвиждат, този ред и условия не биха могли все пак да противоречат на целта им за гарантиране на справедливост на наказателното производство и за зачитане на правото на защита на заподозрените и обвиняемите (вж. в този смисъл решения от 15 октомври 2015 г., *Sovaci*, C-216/14, EU:C:2015:686, т. 63 и от 22 март 2017 г., *Tranca* и др., C-124/16, C-188/16 и C-213/16, EU:C:2017:228, т. 38).

- 78 От една страна, задължението, предвидено в член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13, националните органи да информират заподозрените и обвиняемите, че съгласно член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64 имат право на устен превод и право на писмен превод, е от съществено значение за ефективното гарантиране на тези права, а следователно и за спазването на член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата. Всъщност, без да има тази информация, съответното лице не може да знае за съществуването и обхвата на тези права, нито да изисква тяхното спазване, поради което и не може да упражни в пълна степен правото си на защита и на справедлив процес.
- 79 Ето защо да се изисква от лице, по отношение на което се води наказателно производство на език, който то не владее или не разбира, да упражни в определен срок правото си да се позове на обстоятелството, че не му е била предоставена информация за правата му на устен и писмен превод по член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64, след изтичането на който срок това му право се погасява, би довело до обезсмисляне на правото на информация по член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13 и би поставило под въпрос правата на това лице на справедлив съдебен процес и на зачитане на правото на защита, закрепени съответно в член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата. Всъщност, ако посочената информация не му е предоставена, засегнатото лице няма как да знае, че правото му на информация е било нарушено, и следователно няма да може да се позове на това нарушение.
- 80 Този извод важи и за случаите, когато съответното лице не е било уведомено за съществуването и обхвата на правата на устен превод и на писмен превод, предвидени съответно в член 2, параграф 1 и в член 3, параграф 1 от Директива 2010/64.
- 81 В случая, както бе отбелязано в точка 45 от настоящото решение, в акта за преюдициално запитване не се посочва изрично, че към момента на повдигане на обвинението TL не е бил уведомен за правата му на устен преводач и на писмен превод на документите от съществено значение във воденото срещу него наказателно производство, поради което запитващата юрисдикция следва евентуално да провери дали тази информация действително му е била предоставена.
- 82 От друга страна, дори да е било надлежно уведомено за тези си права, съответното лице би трябвало все пак — както посочва генералният адвокат в точки 83—87 от заключението си — да знае за съществуването и съдържанието на въпросния документ от съществено значение, както и за свързаните с него последици, за да може да се позове на нарушение на предвидените в член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64 права на писмен превод на документа или на устен преводач по време на изготвянето му, за да се ползва от правото си на справедлив съдебен процес при надлежно зачитане на правото на защита по член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата.
- 83 Ето защо принципът на ефективност би бил нарушен, ако съгласно национална процесуална разпоредба срокът, в който може да се упражни правото на позоваване на нарушение на правата по член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64 и по член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13, започва да тече, преди съответното лице да е уведомено на език, който говори или разбира, от една страна, за съществуването и обхвата на правата му на устен превод и на писмен превод и от друга страна, за съществуването на въпросния документ от съществено значение и за свързаните с него последици (вж. по аналогия решение от 15 октомври 2015 г., *Cováci*, C-216/14, EU:C:2015:686, т. 66 и 67).

- 84 В случая обаче запитващата юрисдикция, която единствена е компетентна да тълкува разпоредбите на националното си право, приема, че прилагане на член 120 от НПК от съда в първоинстанционното производство не би могло само по себе си да гарантира спазването на посочените в предходната точка изисквания.
- 85 Видно от предоставената на Съда информация, член 120, параграф 3, буква а) от НПК предвижда, че ако лице иска да се установи недействителността на акт, в чието изготвяне е участвало, трябва да предяви искането си преди приключването на изготвянето на този акт, като в противен случай правото му да предяви такова искане, се погасява.
- 86 За акт като ДСМ това по-конкретно означава, че лице в положението на TL на практика е лишено от правото да поиска да се установи недействителността. Всъщност лице, което не знае езика на наказателното производство, не може да разбере значението на процесуалния документ и неговите последици, както и не разполага с достатъчно информация, за да прецени необходимостта от устен преводач при изготвянето на този документ или от негов писмен превод, тъй като може да му се струва просто формалност. Правото да се иска установяване на недействителността на посочения документ, е накърнено и поради това че, от една страна, не е предоставена информация за правото на писмен превод и за правото на устен преводач и от друга страна, срокът за предявяване на искане за установяване на недействителност изтича със самото приключване на изготвянето на акта.
- 87 При тези обстоятелства запитващата юрисдикция следва да провери дали националната правна уредба може да се тълкува по такъв начин, че да позволи спазване на посочените в точка 83 от настоящото решение изисквания и да гарантира упражняването на правото на защита в рамките на справедлив съдебен процес.
- 88 В случай че запитващата юрисдикция прецени, че разглежданото в главното производство национално законодателство не може да се тълкува така, следва да се припомни, че принципът на предимство налага на националната юрисдикция, която е компетентна да прилага в рамките на своята компетентност разпоредбите на правото на Съюза, задължението, ако не може да тълкува националната правна уредба в съответствие с изискванията на правото на Съюза, да гарантира пълното действие на установените в това право изисквания в спора, с който е сезирана, като при необходимост по свой почин остави без приложение националната правна уредба или практика, дори и последваща, която е в противоречие с разпоредба от правото на Съюза с директен ефект, без да е необходимо да иска или да изчаква предварителната ѝ отмяна по законодателен път или по какъвто и да било друг предвиден в конституцията ред (решение от 8 март 2022 г., *Bezirkshauptmannschaft Hartberg-Fürstenfeld* (Директен ефект), C-205/20, EU:C:2022:168, т. 37).
- 89 С оглед на изложените съображения на преюдициалния въпрос следва да се отговори, че член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64, член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13 във връзка с член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата и принципът на ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която на нарушаването на предвидените в тези разпоредби права може да се позове само носителят им, и то само в определен срок, като в противен случай това му право се погасява, ако посоченият срок започва да тече, преди съответното лице да бъде информирано на език, който то говори или разбира, от една страна, за съществуването и

обхвата на правото му на устен и писмен превод, а от друга страна, за съществуването и съдържанието на разглеждания документ от съществено значение и свързаните с него последици.

По съдебните разноски

- 90 С оглед на обстоятелството, че за страните по главното производство настоящото дело представлява отклонение от обичайния ход на производството пред запитващата юрисдикция, последната следва да се произнесе по съдебните разноски. Разходите, направени за представяне на становища пред Съда, различни от тези на посочените страни, не подлежат на възстановяване.

По изложените съображения Съдът (първи състав) реши:

Член 2, параграф 1 и член 3, параграф 1 от Директива 2010/64/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 20 октомври 2010 година относно правото на устен и писмен превод в наказателното производство, член 3, параграф 1, буква г) от Директива 2012/13/ЕС на Европейския парламент и на Съвета от 22 май 2012 година относно правото на информация в наказателното производство, разглеждани във връзка с член 47 и член 48, параграф 2 от Хартата на основните права на Европейския съюз, и принципът на ефективност трябва да се тълкуват в смисъл, че не допускат национална правна уредба, съгласно която на нарушаването на предвидените в тези разпоредби права може да се позове само носителят им, и то само в определен срок, като в противен случай това му право се погасява, ако посоченият срок започва да тече, преди съответното лице да бъде информирано на език, който говори или разбира, от една страна, за съществуването и обхвата на правото му на устен и писмен превод, а от друга страна, за съществуването и съдържанието на разглеждания документ от съществено значение и свързаните с него последици.

Подписи